

Lisa Lundgren

Attityder till att införa euro i Sverige 2003–2024: En förändrad opinion

De senaste åren har det skett ett trendbrott i den svenska euroopinionen – andelen som är positiva till att införa den europeiska valutan i Sverige har ökat. Denna analys undersöker hur den svenska euroopinionen har förändrats över tid, vilka ideologiska och socioekonomiska faktorer den samverkar med och hur omvärldsläget tycks påverka svenskars ställningstagande.

Innehåll

1.	Introduktion	3
2.	EMU och den svenska positionen	3
3.	Opinionsforskning och euron	5
4.	Mönster i opinionen	6
4.1	Socioekonomiska faktorer	8
4.2	Partipolitiska och ideologiska faktorer	13
4.3	Jämförelse av olika faktorerers påverkansgrad	15
4.4	De obeslutsamma – en svåridentifierad grupp?	16
5.	Slutsats	18

Sammanfattning

Sverige är genom sitt EU-medlemskap förpliktat att införa euron som valuta. Trots det har Sverige inte infört euron, och opinionen har länge varit övervägande negativ till ett svenskt euroinförande. Under senare år syns dock en tydlig förändring i svenskarnas attityder då andelen svenskar som är positiva till euron ökar och andelen negativa minskar.

Med hjälp av data från SOM-institutet (2003–2024) visar denna analys hur opinionen har utvecklats över tid, med särskild fokus på de faktorer som var avgörande vid Sveriges folkomröstning om euron 2003. Analysen pekar på en markant minskning av tidigare tydliga opinionsskillnader utifrån socioekonomiska och ideologiska skiljelinjer. Detta är anmärkningsvärt eftersom det tidigare funnits stora attitydskillnader i frågan mellan olika socioekonomiska och ideologiska grupper. Idag tyder mycket på att euron i allt större utsträckning uppfattas som en symbol för europeisk samhörighet, snarare än ett strikt ekonomiskt verktyg. Dessutom visar analysen att en betydande andel svenskar (27 procent) inte har någon bestämd åsikt om euron.

När omvärldsläget förändras och debatten om EU:s framtid fördjupas kan eurofrågan alltså åter komma att aktualiseras i svensk politik, särskilt om partierna väljer att tydligare ta ställning i frågan.

Om författaren

Lisa Lundgren har en masterexamen i statsvetenskap och var praktikant på Sieps under våren 2025.

Författaren svarar själv för innehåll och slutsatser.

1. Introduktion

Sverige blev fullvärdig medlem i Europeiska unionen (EU) 1995, men när euron infördes år 1999 stod Sverige utanför. Sverige bedömdes inte uppfylla kriterierna som krävdes för att gå med i eurosamarbetet och uppmuntrades i stället att fortsätta arbetet med att uppnå kriterierna. Sverige har förpliktat sig att införa euron och har inte något formellt undantag. Trots detta har euron än idag inte införts som svensk valuta.

Sieps har tidigare uppmärksammat att eurons införande i Sverige snarare ses som en valfri aspekt av EU-medlemskapet, vilket det alltså inte är (Eriksson och Ljungkvist, 2021, s. 10). I folkomröstningen om införandet av euro i Sverige 2003 röstade 55,91 procent nej till euron och opinionsmätningar visar att en majoritet av den svenska befolkningen, i nästan varje mätning sedan dess, har varit övervägande negativt inställd till ett svenskt införande av euron.

Sedan 2022 kan dock ett trendbrott urskiljas: andelen svenskar som är positiva till ett euroinförande har ökat medan andelen negativa har minskat. År 2024 uppger 32 procent av svenskarna att de är för ett införande av euron – den högsta andelen sedan före eurokrisen. Samtidigt är andelen som motsätter sig ett euroinförande 41 procent, vilket på motsvarande vis utgör den lägsta nivån sedan före eurokrisen (SOM-institutet, 2025). Opinionsläget idag kännetecknas således av en konvergens mellan positiva och negativa attityder till eurons införande i Sverige. Dessutom tycker hela 27 procent av svenskarna att ett införande av euro varken är ett bra eller dåligt förslag.

”Sedan 2022 kan dock ett trendbrott urskiljas: andelen svenskar som är positiva till ett euroinförande har ökat medan andelen negativa har minskat.”

Oscarsson och Holmberg (2004) visar att svenskarnas attityder till euron under folkomröstningen 2003 följde vissa tydliga socioekonomiska, demografiska och ideologiska mönster. Eftersom att olika samhällsgrupper har olika intressen att skydda kan den här typen av faktorer påverka synen på eurons införande. Frågan är ifall samma mönster går att utläsa i euroopinionen i Sverige idag, över två decennier senare. Den här analysen syftar till att undersöka utvecklingen av svenska folkets attityder till euron över tid, med särskilt fokus på hur utvecklingsmönstret ser ut för de faktorer som hade starka samband med inställningen till euron 2003. Dessutom analyseras den genomgående höga andelen svenskar som inte har någon bestämd åsikt i eurofrågan. Analysen baseras på SOM-institutets enkätdata från perioden 2003–2024. Den centrala frågeställningen är således: Vilka faktorer påverkar svenskarnas attityder till ett införande av euron, och hur har dessa förändrats sedan 2003?

Följande avsnitt redogör övergripande för Sveriges inställning till införandet av euro, med fokus på de dominerande argumenten vid folkomröstningen 2003. Därefter presenteras de teorier och faktorer som tidigare använts för att förklara svenskarnas individuella inställning till euron. I det fjärde avsnittet presenteras en analys av förändringar i euroopinionen bland svenskarna över tid och mellan olika grupper. I analysens avslutande avsnitt sammanfattas resultaten, dras slutsatser samt presenteras frågor för framtida forskning och analys.

2. EMU och den svenska positionen

Den ekonomiska och monetära unionen (EMU) utgör en central del av EU-samarbetet och syftar till att samordna medlemsstaternas ekonomiska och monetära politik. Den tredje pelaren av EMU:s arbete är att upprätthålla den valutaunion som inrättades den 1 januari 1999 genom lanseringen av euron. Elva av EU:s medlemsländer införde omedelbart euron som egen valuta. Enligt EU:s fördrag är alla medlemsländer, utom de med formella undantag, skyldiga att sträva efter att uppfylla de så kallade konvergenskriterierna och införa euron

Tabell 1. Argument för och emot eurons införande i Sverige

Argument på nej-sidan:	Argument på ja-sidan
Det är bäst för Sverige att ha en egen valuta, ränta och riksbank	Snabbare tillväxt, fler jobb och mer handel
Priserna kommer att öka	Lägre priser på grund av ökad konkurrens och pristransparens
Ekonomiska risker	Det är sårbart att fortsätta ha en osäker, liten valuta
Ett steg mot ett federalt Europa innebär att vi tappar självbestämmande	Mer inflytande i det europeiska samarbetet

som valuta. Kriterierna omfattar bland annat krav på låg inflation, sunda offentliga finanser, stabil växelkurs och att den lagstiftning som rör centralbanken är förenlig med bestämmelserna i Maastrichtfördraget.

Idag har 20 av EU:s 27 medlemsländer infört euron som sin officiella valuta och ingår därmed i euroområdet. Sverige, tillsammans med Bulgarien, Tjeckien, Polen, Ungern och Rumänien, står i dagsläget utanför valutaunionen men är i princip förpliktade att gå med när de uppfyller kriterierna. Den enda medlemsstat som har ett formellt undantag från förpliktelsen att införa euro är Danmark, som förvisso har bundit sin valuta till euron.

Den svenska eurodebatten var som mest aktiv inför folkomröstningen om euron 2003. Många svenska partier var internt splittrade i eurofrågan, kanske främst Socialdemokraterna. Officiellt stöttade dock Socialdemokraterna, Moderaterna, Folkpartiet och Kristdemokraterna ja-sidan medan Centerpartiet, Miljöpartiet och Vänsterpartiet stöttade nej-sidan (Holmberg i Oscarsson och Holmberg, 2004, s. 83). Några av de vanligaste argumenten för och emot eurons införande återfinns i tabell 1.

Det dominerande argumentet för nej-sidan stavas teorin om optimala valutaområden. Det är en nationalekonomisk teori som handlar om under vilka förutsättningar det är fördelaktigt att ha en gemensam valuta. Enligt teorin skulle Sverige, i början av 2000-talet, må bäst av att avstå euron och ha kvar en egen valuta, ränta och riksbank. Ett annat argument på nej-sidan var att priserna skulle öka på grund av höga kostnader för verksamheter att ställa om och för individer att växla pengar samt problemet med avrundning (att varor som skulle kosta exempelvis 9,6 euro avrundas till att kosta 10 euro). Dessutom argumenterade nej-sidan för att det fanns stora ekonomiska risker med att införa euron i Sverige. Många hade uppfattningen att Sveriges ekonomi var i bättre skick än i andra euroländer, varför Sverige skulle riskera att tvingas hjälpa andra euroländer vid ekonomiska kriser. Slutligen såg nej-sidan eurons införande som ett hot mot den nationella suveräniteten och ett steg på vägen mot ett alltför överstatligt europeiskt samarbete (Danielsson och Leonhard, 2024; Kerpner, 2003; Oscarsson och Holmberg, 2004, s. 313–317).

Ja-sidan argumenterade för att eurons införande skulle innebära snabbare tillväxt, fler jobb samt mer handel och investeringar. I förlängningen skulle det öka välbästandet och människors köpkraft. Till skillnad från nej-sidan menade förespråkarna att eurons införande skulle pressa priserna i Sverige på grund av ökad konkurrens och pristransparens som gör det enklare för konsumenter att jämföra priser. Ja-sidan menade även att den svenska kronan är en osäker, liten valuta, varför ett byte till euro skulle kunna skapa stabilitet och en säkrare ekonomi. Slutligen argumenterade de, till skillnad från nej-sidan, för att ett fördjupat europeiskt samarbete var något positivt för Sverige som kunde få större möjligheter att påverka EU (ibid).

Nej-sidan vann folkomröstningen 2003 med 55,9 procent av rösterna. Oscarsson och Holmberg (2004, s. 458–461) menar att huvudfokus för väljarna under folkomröstningen 2003 var ekonomi. I mer än någon tidigare svensk folkomröstning röstade väljarna baserat på ekonomiska argument, både utifrån den nationella ekonomin och framtidsutsikterna för den enskildes privatekonomi. Författarna resonerar kring att lågkonjunkturen under folkomröstningen om EU 1994 gjorde att ett EU-medlemskap sågs som en räddning, medan den goda konjunkturen under euroomröstningen fick införandet av euro att ses som ett hot. Gällande en fördjupning av den europeiska integrationen noteras att de 14 procent av väljarna som var positiva till EU men negativa till euron fällde det slutgiltiga avgörandet i folkomröstningen. Den här gruppen väljare kallar författarna för ”hit men inte längre”-opinionen (s. 461).

Både EU och euroområdet såg helt annorlunda ut 2003 jämfört med hur det ser ut idag. Exempelvis har antalet euroländer ökat från 11 till 20 och dessutom genomgick dessa länder en stor ekonomisk kris under början av det förra decenniet. Det är därmed osannolikt att en eurodebatt i Sverige idag skulle se ut på samma sätt som den gjorde 2003. Det är svårt att säga om de argument som var avgörande för folkomröstningen 2003 ligger till grund för svenskarnas euroattityder än idag, inte minst eftersom att eurofrågan inte debatteras i någon större utsträckning i Sverige idag. I stället kan vi vända oss till forskningen för att se vilka faktorer som brukar kunna påverka individers uppfattning om euron idag och historiskt.

3. Opinionsforskning och euron

Det finns relativt få studier som analyserar vilka faktorer som påverkar människors negativa eller positiva attityder till ett införande av euron. Det kan bero på att många EU-medborgare ser EU och euron som nästintill synonymt, två saker som hänger nära samman. I Sverige, där euron inte infördes i samband med EU-inträdet, kan attityderna till EU respektive euron skilja sig åt i högre grad (Eriksson och Ljungkvist, 2021, s. 98). En annan anledning till forskningsluckan kan vara att euron är en så pass ekonomiskt betingad fråga att bredare faktorer på makronivå påverkar attityderna i högre grad än vad faktorer på individnivå gör. Huruvida ett lands ekonomi går bra eller dåligt kan med andra ord spela större roll för att förklara invånarnas åsikt om ett euroinförande, jämfört med förklaringskraften i en persons ålder eller utbildningsnivå, exempelvis. Detta diskuteras mer i kapitel 4.

Enligt Holmbergs analys av euroopinionen efter folkomröstningen 2003 (i Oscarsson och Holmberg 2004, s. 258–279) finns det tydliga demografiska och socioekonomiska skiljelinjer bland de svenska väljarna i deras euroattityder. Syftet med att analysera opinionen utifrån sådana skiljelinjer är att identifiera mönster och trender i befolkningen. Eftersom olika samhällsgrupper har skilda intressen och bakgrunder, har de helt enkelt olika mycket att ”vinna” eller ”förlora” på en reform såsom att införa euro.

Holmberg identifierar tre huvudsakliga skiljelinjer som delade de svenska väljarna i folkomröstningen 2003: klass, region och kön. När det gäller klass noterar han ett tydligt samband mellan att ha högre utbildning, högre inkomst samt heltidsarbete och en mer positiv inställning till euron. På motsvarande sätt var negativa attityder vanligare bland personer som hade lägre utbildning, lägre inkomst eller var arbetslösa. Han finner således en stark socioekonomisk påverkan. De regionala skillnaderna var också påtagliga. Särskilt tydliga var skillnaderna mellan storstad och landsbygd samt mellan norra och södra Sverige. Holmberg skriver: ”Ju närmare centrum desto mer positiv till euron.” (s. 263.) I Stockholm, Göteborg och Malmö röstade 57 procent ja till euron, medan endast 30 procent på landsbygden röstade ja. I fråga om kön fanns det också ett tydligt mönster: män röstade i större utsträckning ja till euron än kvinnor, med en skillnad på 12 procentenheter.

”I Stockholm, Göteborg och Malmö röstade 57 procent ja till euron, medan endast 30 procent på landsbygden röstade ja.”

"Klass, bostadsort, kön och ideologisk hemvist spelar betydande roll i hur människor förhåller sig till europeisk integration[.]"

Samtliga tre skiljelinjer hade liknande, och i vissa fall än starkare, samband med opinionen inför Sveriges folkomröstning om EU 1994. I EU-omröstningen var mer välbärgade, storstadsbor och män mer positiva till EU än socialt utsatta, landsbygdsbor och kvinnor (Oscarsson och Holmberg 2004, s. 262).

Även partipolitiska sympatier och ideologisk placering påverkade svenskarnas inställning till euron 2003. Efter folkomröstningen kunde man se en tydlig höger-vänster-koppling där ju längre till höger man placerade sig på den ideologiska skalan, desto större var sannolikheten att man röstade ja till euron. Även detta är ett samband som återkommer när det gäller stödet för EU inför EU-folkomröstningen (Oscarsson i Oscarsson och Holmberg 2004, s. 311).

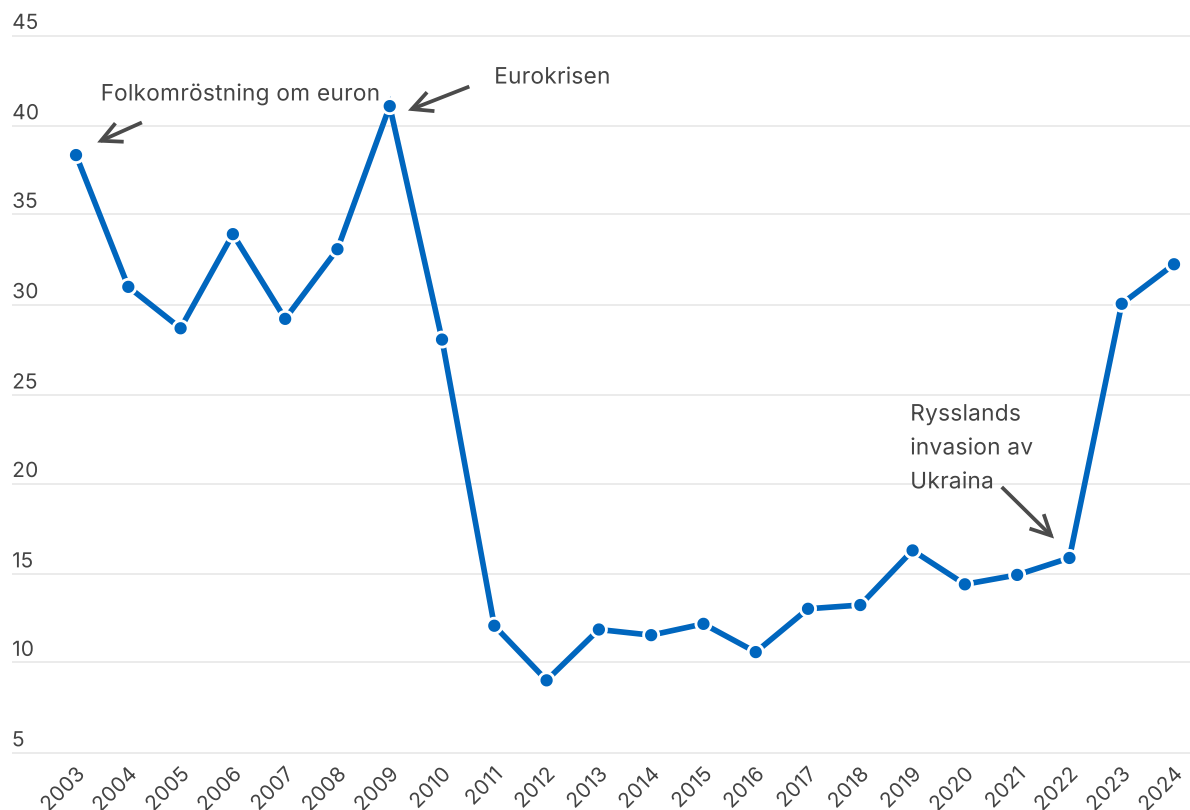
Sammanfattningsvis tyder tidigare forskning på att det finns starka samband mellan svenskars inställning till euron och deras sociala, demografiska och politiska tillhörighet. Klass, bostadsort, kön och ideologisk hemvist spelar betydande roll i hur människor förhåller sig till europeisk integration – både i fråga om EU-medlemskap och införande av euron. Mot denna bakgrund vänds blicken mot dagens Sverige för att undersöka huruvida samma faktorer påverkar den svenska euroopinionen idag, med hjälp av SOM-institutets årliga enkätdata.

4. Mönster i opinionen

I följande analys används SOM-institutets data från 2003 fram till 2024. I enkätundersökningarna ställs frågan "Vad är din åsikt om huruvida Sverige bör införa euro som valuta?" med svarsalternativen "mycket bra förslag", "ganska bra förslag", "varken bra eller dåligt", "ganska dåligt förslag" eller "mycket dåligt förslag". Samtliga data har beaktats men i följande analys har gruppen som svarat "mycket bra förslag" och "ganska bra förslag" i flera fall slagits samman till en grupp som kallas *överbärgande positiv*. Detsamma gäller för de negativa, där gruppen som svarat "ganska dåligt förslag" samt "mycket dåligt förslag" har slagits samman till en *överbärgande negativ* grupp. I de fall där det finns betydelsefulla skillnader på den 5-gradiga skalan noteras det dock. Gruppen som svarat "varken bra eller dåligt förslag" kallas fortsättningsvis för de *obeslutsamma*.

Inledningsvis visar grafen ovan hur svenskarnas attityder till euron har fluktuerat över tid. Vid folkomröstningen om eurons införande i Sverige 2003 var 38 procent av svenskarna överbärgande positiva till euron. Finanskrisen, som började i USA 2008 med en kollaps på bostadsmarknaden, spred sig så småningom till Europa och påverkade eurozonen kraftigt. En skuldcris utlöstes inom euroområdet där flera medlemsländer drabbades av allvarliga ekonomiska problem som hotade stabiliteten i hela den gemensamma valutan. Den här händelsen kallas fortsättningsvis för eurokrisen. Vid eurokrisens början påverkades den svenska euroopinionen rejält och sjönk till att enbart 9 procent var positiva till euron 2012. Därefter ökade stödet kraftigt 2022, samma år som Rysslands invasion av Ukraina. I svenskarnas stöd för EU syns en motsvarande ökning under samma år, vilket kan tolkas som att svenskarna i stor utsträckning blev mer positiva till Europa och EU efter Rysslands aggressioner. 2023 ansåg 30 procent av svenskarna att ett införande av euron var en bra idé och 2024 är samma siffra 32 procent, vilket innebär att stödet för euron nu är tillbaka på samma nivåer som innan den stora nedgången 2009. 2024 års siffror indikerar också att den branta ökningen bland de europositiva som noterades 2023 inte enbart var en tillfällig reaktion på Rysslands invasion av Ukraina, utan att det högre stödet består. Andelen som tycker att det är ett dåligt förslag att införa euro i Sverige har också minskat och ligger 2024 på 41 procent. Andelen som är för och andelen som är emot euron närmar sig således varandra.

Figur 1. Svenskarnas stöd för att införa euro som valuta, 2003–2024

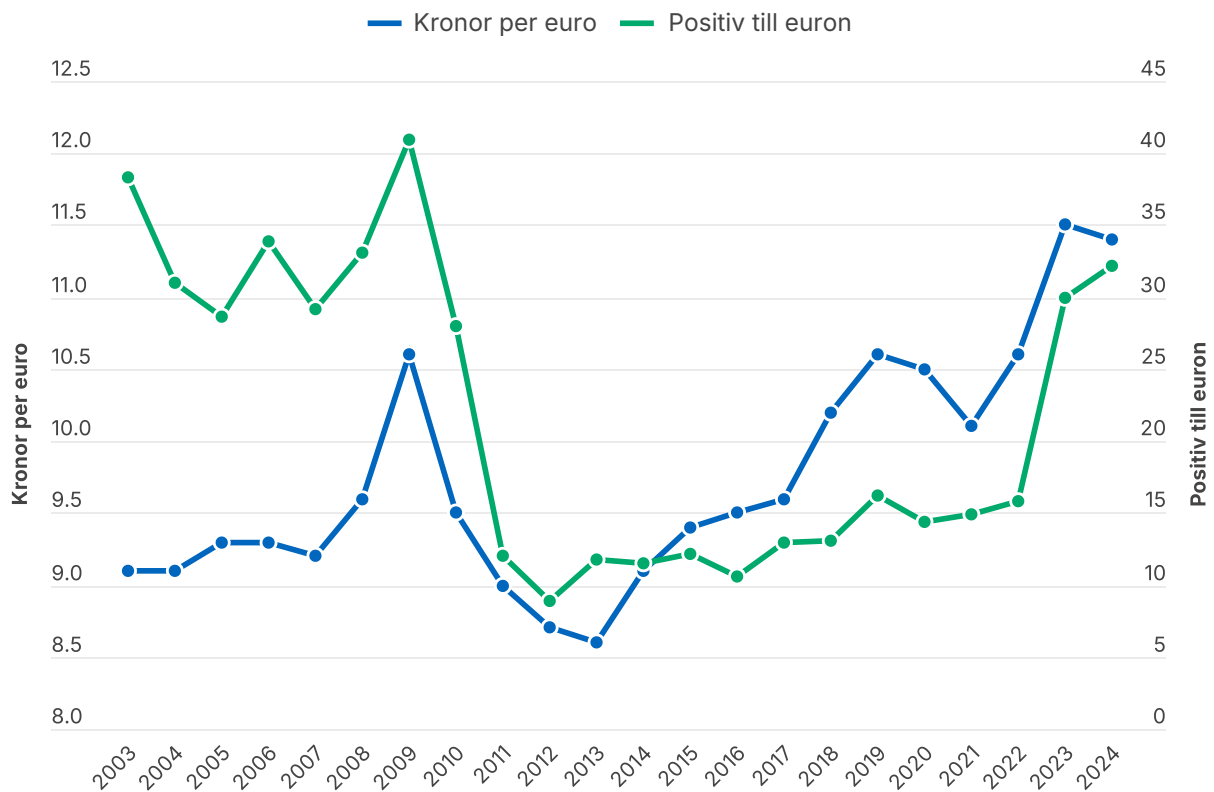
Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2003–2024.

I datan från 2024 är det 27 procent som anser att det varken är ett bra eller dåligt förslag att införa euron i Sverige. Uppdelat på samtliga fem svarsalternativ (inklusive mycket bra/dåligt och ganska bra/dåligt) framkommer det att svarsalternativet ”varken bra eller dåligt” har varit det mest populära svarsalternativet både 2023 och 2024, på ungefär 27 procent. Detta är en hög siffra som indikerar att det kan bli just den här gruppen obeslutsamma väljare som kommer att avgöra åt vilket håll euroopinionen i Sverige går i framtiden. Inom opinionsforskning är det känt att när opinionen är osäker så tenderar den att stötta den sida som innebär att behålla status quo (Oscarsson i Oscarsson och Holmberg, 2004, s. 307). De som är osäkra i eurofrågan kan således förväntas att vid en omröstning rösta nej till ett svenskt införande av euro eftersom de föredrar status quo.

En vanlig förklaring på makronivå till opinionsbildningen i eurofrågan är att väljarnas attityder formas utifrån det rådande ekonomiska läget. När den svenska kronan är svagare tenderar stödet för euron att öka. Det går att visa empiriskt genom att applicera en graf över svenska kronans växelkurs gentemot euron på grafen ovan som visar stödet för euron i Sverige.

Utifrån figur 2 går det att utläsa att stödet för eurons införande i Sverige i hög grad följer kurvan över kronans växelkurs gentemot euron. Både antalet kronor per euro och stödet för att införa euro i Sverige växte under 2000-talet fram till 2009 då finanskrisen och därefter eurokrisen slog till, och därmed dalade både priset på en euro och andelen svenskar positiva till euron. Sedan 2013 har båda långsamt ökat och sedan 2022 ser vi kraftiga ökningarna för båda kurvorna.

Figur 2. Växelkurs gentemot euron och andel positiva till euron, 2003–2024

Källa: Riksbanken och den nationella SOM-undersökningen 2003–2024.

Vid sidan av ekonomiska faktorer på makronivå finns, genom SOM-institutets årliga undersökningar, data på individfaktorer som kan fördjupa förståelsen av opinionsbildningen i eurofrågan. Följande avsnitt ger en närmare beskrivning av vilka de övervägande positiva, de övervägande negativa och de obeslutsamma i eurofrågan är, vilka faktorer som påverkar deras attityder och hur det har förändrats över tid. Först analyseras grupperna utifrån deras socioekonomiska faktorer samt kön, därefter utifrån deras partipolitiska och ideologiska hemvist, därefter presenteras en regressionsanalys som jämför effekten av de olika faktorerna och slutligen undersöks gruppen som är obeslutsamma till euron.

4.1 Socioekonomiska faktorer

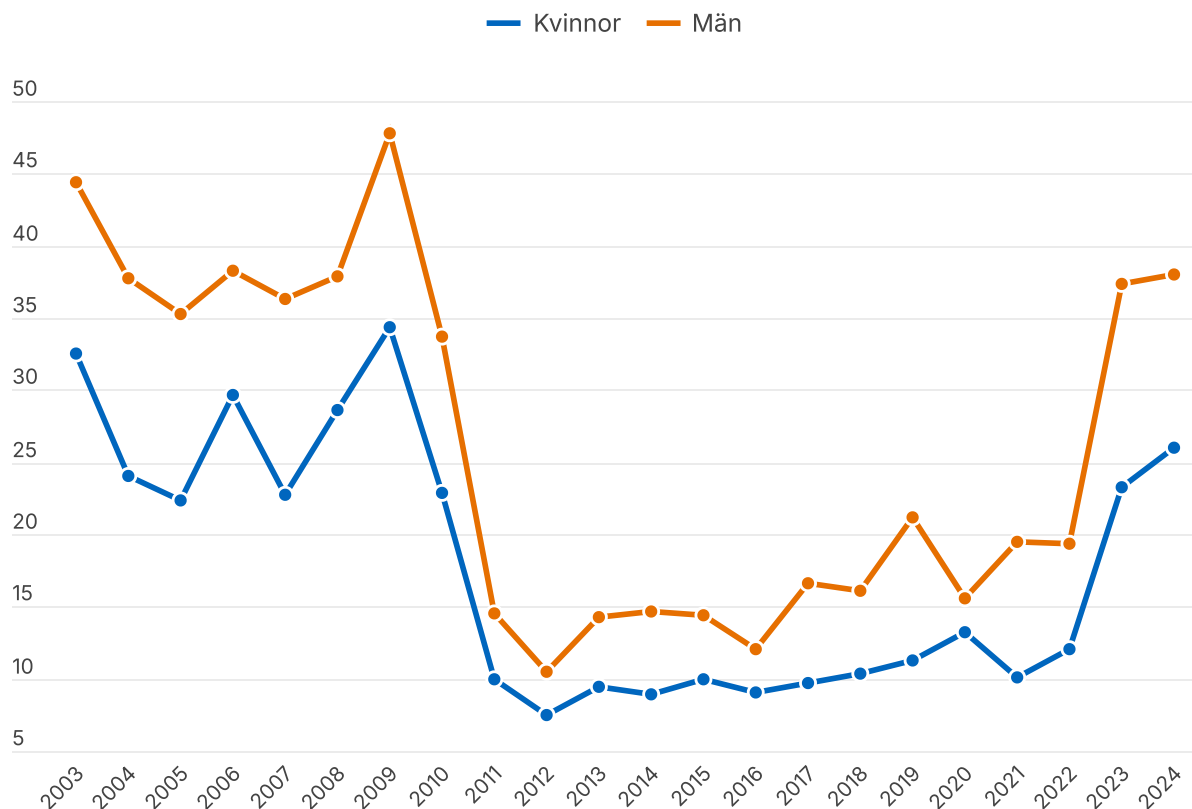
Som tidigare nämnts tenderar socioekonomiska faktorer att spela en viktig roll inom opinionsforskning. Tidigare forskning har även bekräftat att sådant varit fallet när det gäller attityder till eurons införande i Sverige (Oscarsson och Holmberg, 2004). SOM-institutet har bland annat data om de svarandes kön, utbildningsnivå, bostadsort och inkomstnivå. Måtten kan således användas för att undersöka huruvida klass, bostadsort och kön fortfarande har samma starka påverkan på svenskarnas attityder till EU som de hade 2003.

4.1.1 Kön

När det gäller könsskillnader syns en tydlig och bestående trend: män är generellt mer positivt inställda till euron än kvinnor. År 2024 var 26 procent av kvinnorna positiva till euron, jämfört med 38 procent av männen.

Män har under en lång tid varit mer positiva till eurons införande än kvinnor, även om deras attityder följer samma upp- och nedgångar. Skillnaderna mellan könen är stabila över tid.

Figur 3. Andel positiva till euron utifrån kön, 2003–2024

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2003–2024.

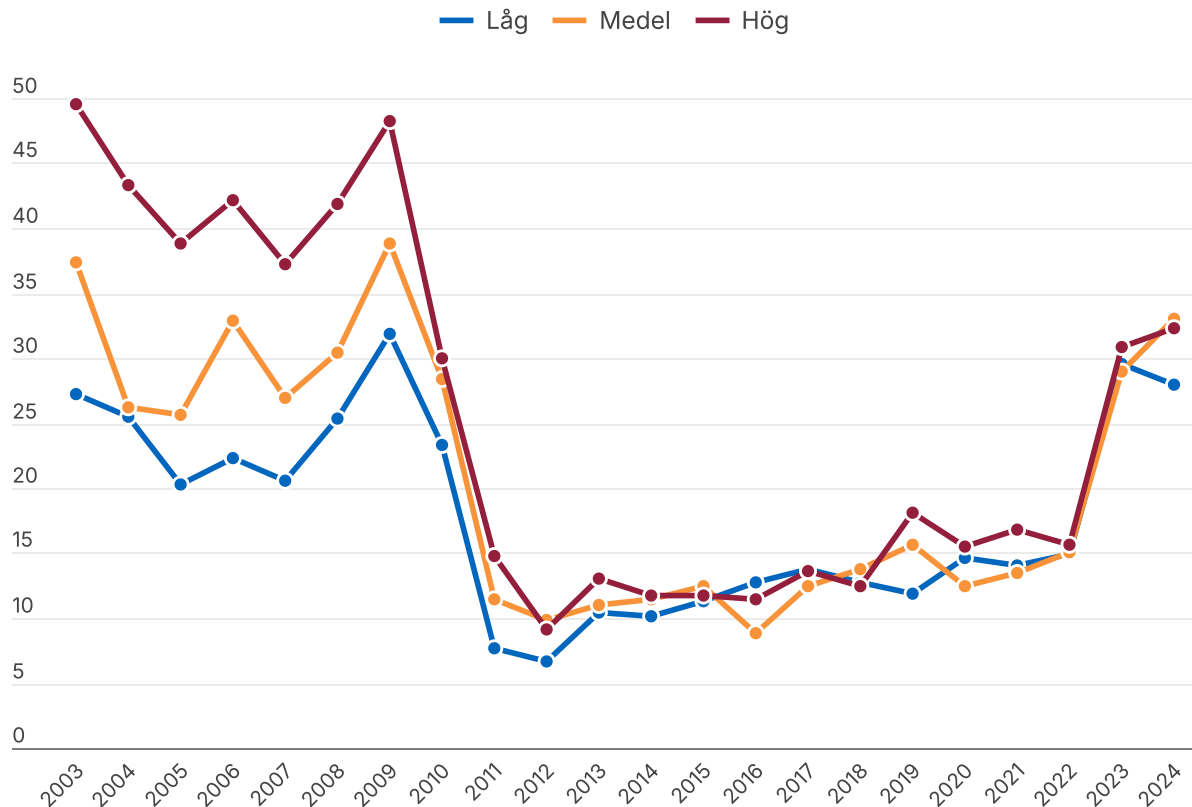
Det är svårt att svara på varför män är mer positiva till eurons införande än kvinnor, men teorier brukar bland annat beröra att män har ett större intresse för frågor som rör ekonomi, att män är mer riskbenägna än kvinnor, att fler kvinnor arbetar inom offentlig sektor, att kvinnor i större utsträckning än män erkänner okunskap (och svarar att de inte har en åsikt) samt att en högre andel män står till höger politiskt (t.ex. Nelsen och Guth, 2000).

4.1.2 Utbildningsnivå

En annan socioekonomisk faktor som kan påverka attityderna till euron är utbildningsnivå. SOM-institutet samlar in uppgifter om respondenternas utbildningsbakgrund och delar in dem i tre kategorier: lågutbildade (högst grundskola eller motsvarande), medelutbildade (utbildning över grundskolenivå men utan högskolestudier) och högutbildade (påbörjade eller avslutade studier vid högskola eller universitet). När stödet för ett svenskt euroinförande fördelas utifrån dessa utbildningsnivåer framträder vissa mönster.

Grafen visar att det fram till eurokrisens början fanns en tydlig koppling mellan utbildningsnivå och inställning till euron. Högutbildade var genomgående mest positiva, medan lågutbildade var mest negativa. En möjlig förklaring till dessa skillnader är det så kallade nyttoargumentet som brukar lyftas fram i litteraturen, det vill säga att högutbildade i större utsträckning upplever sig vara en del av, och dra nytta av, den europeiska integrationen, till skillnad från lågutbildade (t.ex. Hakhverdian, Van Elsas, Van der Brug och Kuhn, 2013). Det kan exempelvis handla om att ta del av studentutbytesprogram, forskningsmöjligheter genom EU-projektpengar eller att kunna resa på ett smidigare sätt.

Figur 4. Andel positiva till euron efter utbildningsnivå, 2003–2024

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2003–2024.

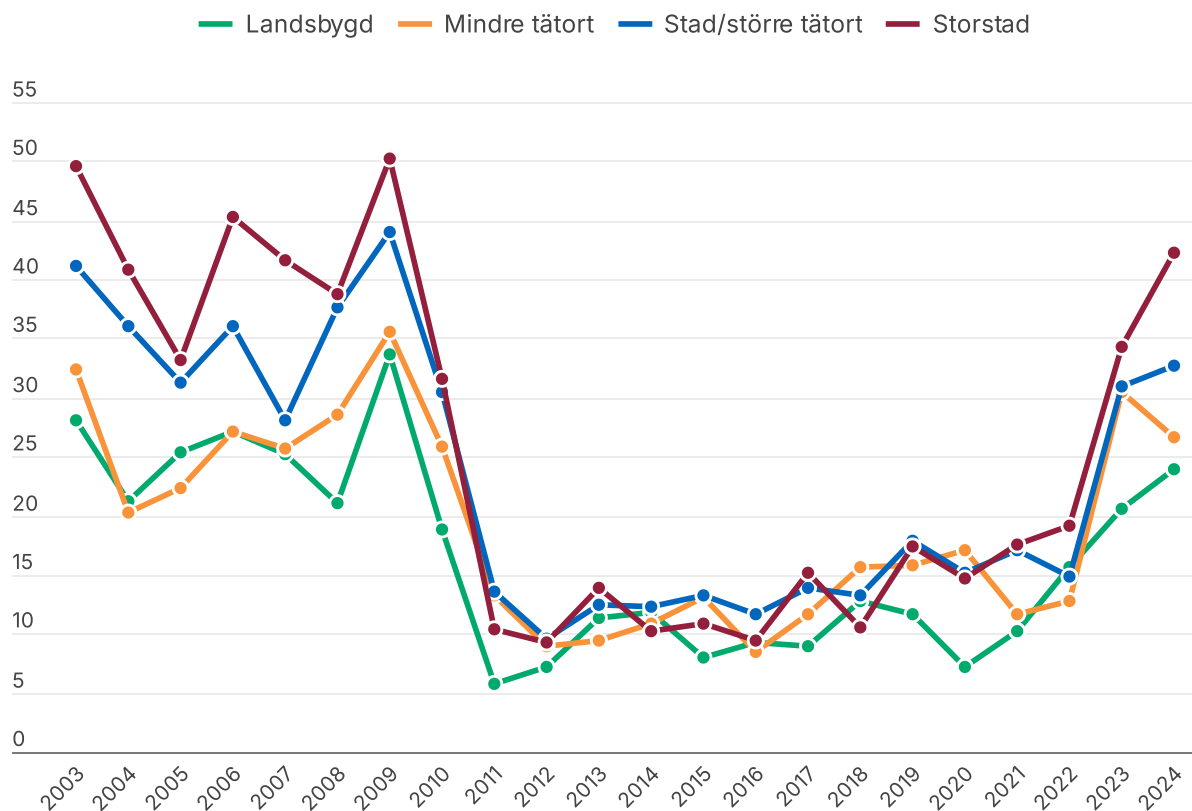
I samband med eurokrisen minskade stödet för euron i samtliga utbildningsnivågrupper, och sedan dess har skillnaderna i opinionen bland grupperna inte varit alls lika tydliga. I 2024 års mätning finns en knappt märkbar skillnad mellan högutbildade och lågutbildade på ungefär 4 procentenheter. Det är en uppseendeväckande konvergens i eurostödet bland personer med olika utbildningsnivå de senaste åren, eftersom just utbildningsnivå var en av de faktorer som i folkomröstningen 2003 hade starkast samband med individers eurostöd. I folkomröstningen röstade 56 procent av dem med universitetsutbildning ja till euron medan motsvarande siffra för personer med grundskoleutbildning var 30 procent (Oscarsson i Oscarsson & Holmberg, 2004, s. 261). En markant skillnad, som alltså inte längre består. Det återstår att se huruvida konvergensen mellan de olika utbildningsnivåerna kvarstår ifall stödet för euron fortsätter öka, eller om skillnaderna mellan de olika grupperna återigen kommer att bli tydliga.

4.1.3 Bostadsort

Ytterligare en faktor att ta hänsyn till är personers bostadsort. SOM-institutet har kategoriserat de svarande utifrån om de bor på landsbygd, i mindre tätort, stad/större tätort eller storstad (det vill säga Stockholm, Göteborg eller Malmö). Svenskarnas stöd för euron utifrån bostadsort presenteras i figur 5.

Grafen visar att bostadsort förhåller sig till människors åsikt om euron på ett sätt som liknar utbildningsnivå. Före eurokrisen fanns det tydliga skillnader utifrån bostadsort: en större andel av dem som bodde i storstäder var positiva till euron i jämförelse med personer

Figur 5. Andel positiva till euron efter bostadsort, 2003–2024

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2003–2024.

som bodde på landsbygden eller i mindre orter. Efter återhämtningen från eurokrisen har dessa skillnader minskat. I mätningarna från de senaste åren är andelen europositiva landsbygdsbor fortsatt låg jämfört med de andra kategorierna, även om den kategorin har ökat sedan 2020. Skillnaderna mellan resterande ortskategorier har under åren efter eurokrisen varit knappt märkbara. I senaste årets mätning drar andelen europositiva i storstäderna ifrån, vilket skulle kunna innebära att skillnaderna i euroattityder återigen kommer att vara tydligt uppdelade efter bostadsort, efter en period av att ha nästintill obefintlig påverkan.

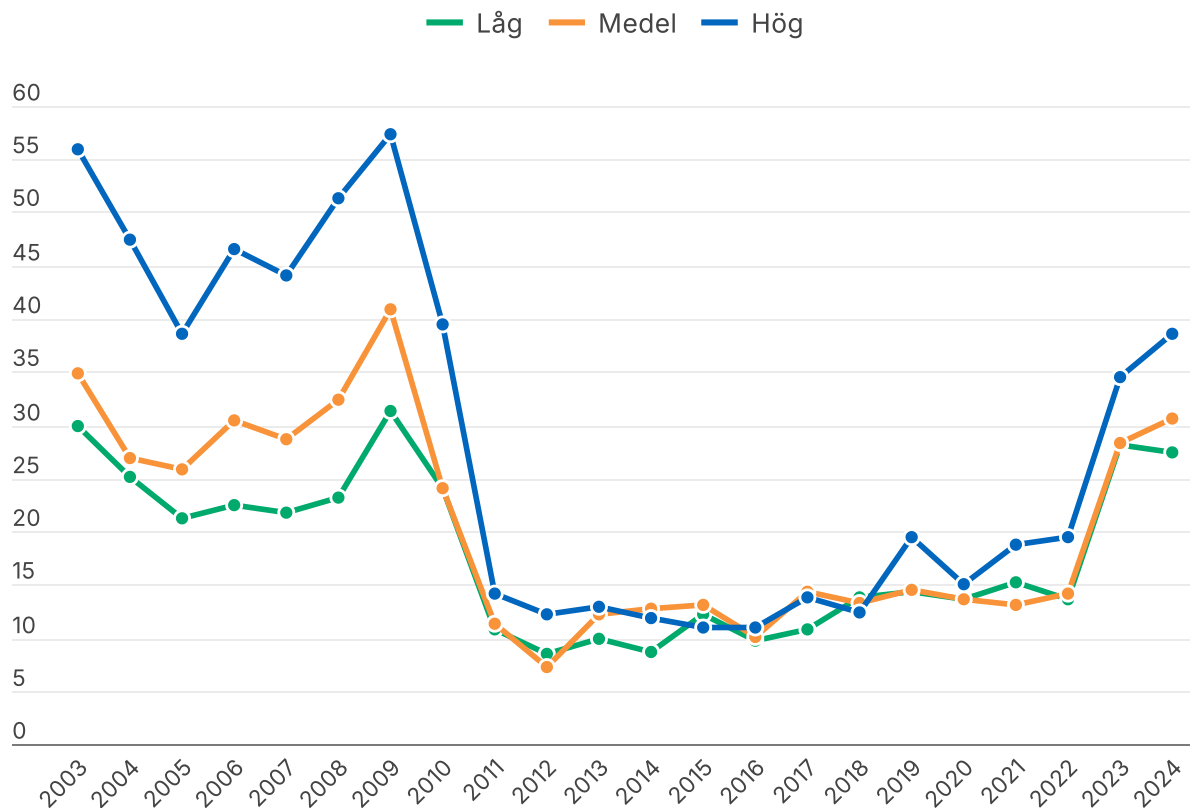
4.1.4 Inkomst

En sista socioekonomisk faktor som inkluderas i analysen är inkomst. I SOM-institutets data har man delat upp hushållets inkomst i kategorierna Hög, Medel och Låg. Grafen visar att det före eurokrisen fanns tydliga opinionsskillnader baserat på inkomstnivåer, där höginkomsttagare var avsevärt mest europositiva och låginkomsttagare var mest euronegativa. Sedan ungefär 2012 har det starka sambandet börjat suddats ut och linjerna konvergerar alltmer. Andelen europositiva är idag aningen högre bland höginkomsttagare och lägre bland låginkomsttagare, men skillnaderna mellan de olika inkomstgrupperna är alltså långt ifrån lika stora som de var under tidigt 2000-tal.

4.1.5 Socioekonomiska mönster

Litteraturen om euroskepticism tar ofta upp socioekonomiska faktorer som förklaringar till stöd för europeisk integration, och även när det gäller eurofrågan specifikt (Holmberg och Oscarsson, 2004). När det handlar om eurofrågan i Sverige idag verkar dock de socio-

Figur 6. Andel positiva till euron efter inkomstnivå, 2003–2024

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2003–2024.

ekonomiska faktorerna ha tappat i förklaringskraft. Det finns fortfarande tydliga opinionskillnader mellan kvinnor och män, medan andra "klassiska" mått på socioekonomisk status såsom utbildningsnivå, bostadsort och inkomst inte längre verkar spela en betydande roll för euroattityderna. I stället konvergerar attityderna mer och mer i de olika grupperna, och allra tydligast gäller det utbildningsnivåns betydelse för attityd till euron. Detta är ett anmärkningsvärt resultat, eftersom opinionsforskning vanligtvis hittar stora attitydskillnader i politiska frågor mellan grupper utifrån tydliga socioekonomiska faktorer såsom de som använts här. Att sådana skillnader inte längre framträder i lika stor utsträckning när det gäller euron kan tyda på att eurofrågan idag inte längre följer det mönster som många andra politiska frågor gör – något som i sig motiverar ytterligare forskning.

4.2 Partipolitiska och ideologiska faktorer

SOM-institutets undersökningar tar hänsyn både till vilket parti de svarande sympatiserar med och var de placerar sig ideologiskt. En viktig reservation är att resultaten för sympatisörer med de minsta partierna bör tolkas med försiktighet, då antalet svarande är begränsat.

När det gäller kopplingen mellan partisympatier och inställningen till euron visar 2024 års undersökning att sympatisörer till Centerpartiet och Moderaterna är de mest europositiva. Det lägsta stödet för euron återfinns bland sympatisörer till Vänsterpartiet. Med Centerpartiet som undantag är sympatisörer till oppositionspartierna mindre positiva till euron än sympatisörer till Tidöpartierna. Samtidigt syns en positiv trend med ökat eurostöd under de senaste åren bland sympatisörer till flera oppositionspartier, särskilt Vänsterpartiet

Tabell 2. Euroattityd och partisympati 2024

Vilket parti tycker du bäst om idag?	Vad tycker du om följande förslag? Sverige bör införa euro som valuta				
	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dåligt	Ganska dåligt	Mycket dåligt
V	10,6	9,7	24,8	26,6	28,3
S	14,8	16	28,1	19	22,1
C	15,2	26,3	27,3	20,2	11,1
L	19,7	19,7	32,4	16,9	11,3
M	20,1	23,8	27,2	15,5	13,3
KD	13,3	15	30	16,7	25
MP	12,3	13,2	22,8	30,7	21,1
SD	15,8	11,3	19,5	18,1	35,3

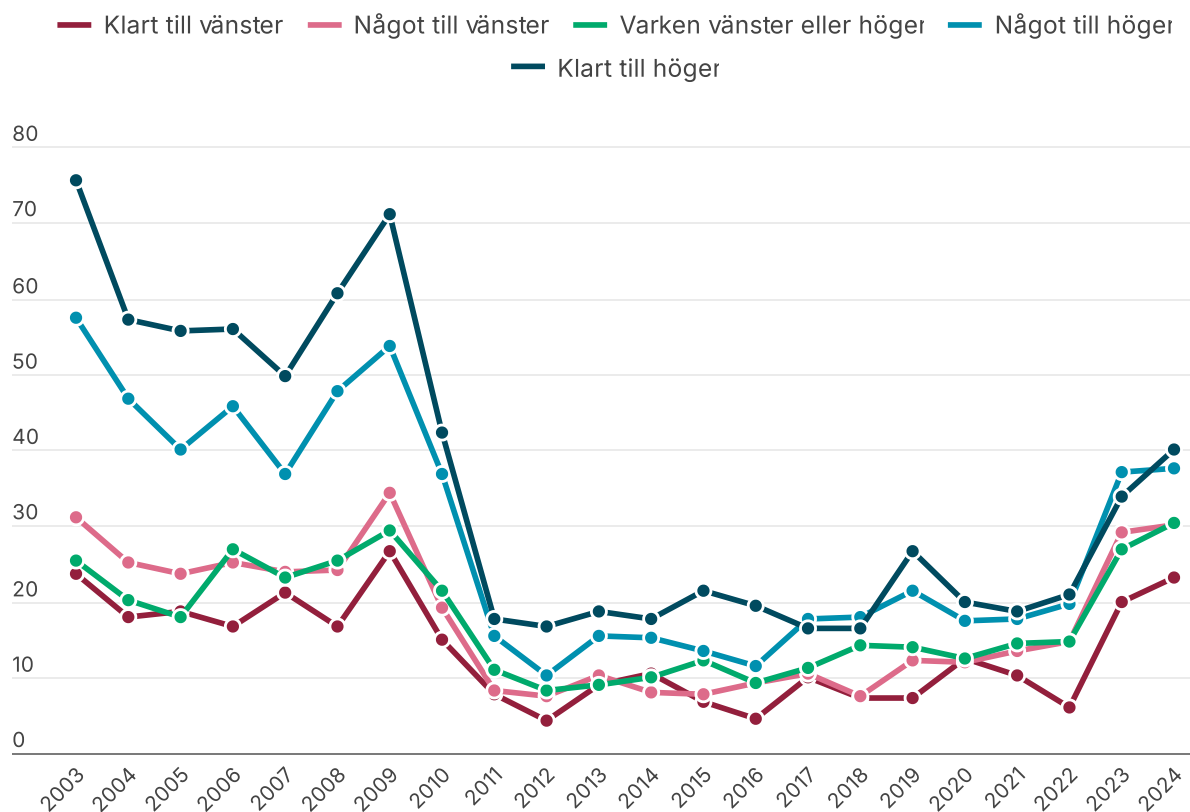
Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2024.

och Socialdemokraterna. Historiskt har Moderaternas och Liberalernas sympatisörer varit mest europositiva, medan Sverigedemokraternas sympatisörer har utmärkt sig som mest negativa. I 2024 års undersökning är dock 27 procent av sverigedemokratiska sympatisörer positiva till euron.

För 2024 års euroattityder noteras även en stor polarisering internt inom väljarkåren. Bland vänsterpartistiska, miljöpartistiska och sverigedemokratiska sympatisörer finns en tydlig övervikt av negativa attityder till ett euroinförande. Tabell 1 visar dock att socialdemokratiska väljare är splittrade, med 15 procent som anser att eurons införande är ett mycket bra förslag och 22 procent som anser att det är ett mycket dåligt förslag. Det är alltså enbart 6 procentenheters skillnad på andelen mycket positiva och mycket negativa. Liknande siffror återfinns bland moderata väljare, där enbart 7 procentenheter skiljer de mycket positiva från de mycket negativa. Även centerpartistiska sympatisörer är splittrade, fast siffrorna från små partier ska som sagt tolkas med försiktighet.

Andelen europositiva svenskar har ökat i samtliga ideologiska grupper, med den största ökningen bland dem som placerar sig längst till höger på det politiska spektrumet. Gruppen som uppger att de står "klart till höger" är också den mest europositiva 2024. Den här gruppen uppvisar två motstridiga trender över tid: den har rört sig från att vara mest EU-positiv under 1990- och 2000-talet till att bli en av de mest EU-negativa under senare år, samtidigt som den nästan alltid har varit den mest positiva gruppen i inställningen till euron. Det väcker frågan vad denna motsägelse beror på? Johansson och Lewander (2025, s. 8) menar att förklaringen är tvådelad. Dels har EU förändrats en hel del sedan 1990-talet, dels har innebörden i att placera sig klart till höger förändrats. Det kan alltså vara en annan grupp individer som idag identifierar sig som klart till höger, jämfört med på 1990-talet. Även om detta stämmer kvarstår det faktum att det finns en spänning i att vara negativt inställd till EU-medlemskapet men positiv till ett euroinförande – särskilt utifrån perspektivet att ett införande av euron skulle innebära en fördjupad europeisk integration för Sverige. Denna grupp kan även jämföras med den så kallade "hit men inte längre-opinionen" som Oscarsson och Holmberg (2004) identifierade efter folkomröstningen 2003, med skillnaden att denna grupp är dess motsats: positiva till euron men negativa till EU.

Figur 7. Andel positiva till euron efter ideologisk placering, 2003–2024

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2003–2024.

De svenskar som identifierar sig som "klart till vänster" eller "något till vänster" har långsamt blivit mer positiva till det svenska EU-medlemskapet över tid och utgör idag de två ideologiska grupperna med högst andel EU-positiva. I fråga om euron fanns en svagt positiv trend bland vänsterlutande personer fram tills eurokrisen i början av 2010-talet då stödet för euron dalade i samtliga grupper. Därefter har attityderna långsamt blivit mer positiva igen. Idag är stödet för euron lägst bland de som identifierar sig som klart till vänster – på ungefär 22 procent. Motsvarande siffra för gruppen något till vänster är 30 procent.

Sammantaget visar analysen att både partisympati och ideologisk position fortsatt har betydelse för hur svenskar ställer sig till euron, men påverkan är inte helt förutsägbar. I den senaste mätningen är Centerpartiets och Moderaternas sympatisörer de mest europositiva, medan stödet är lägst bland väljare till Vänsterpartiet. Det ska dock upprepas att resultaten för de mindre partierna kan vara aningen missvisande på grund av färre antal svaranden. Många partier är splittrade internt med relativt små skillnader mellan de väljare som är mycket positiva till euron och de som är mycket negativa till euron. Dessutom kvarstår ett mönster mellan att befinna sig längre ut till höger ideologiskt och vara mer positiv till euron, men skillnaderna i euroattityder bland högerlutande och vänsterlutande svenskar har minskat.

4.3 Jämförelse av olika faktorerers påverkansgrad

Med en regressionsanalys är det möjligt att studera sambandet mellan en beroende variabel, i det här fallet inställningen till euron, och en uppsättning oberoende variabler, såsom

ideologi, kön, utbildningsnivå och inkomst. Genom regressionsanalys är det möjligt att kontrollera för flera faktorer samtidigt, vilket innebär att man kan isolera effekten av varje enskild variabel på euroattityden. Det ger en mer nyanserad bild jämfört med att endast titta på en faktor åt gången. Analysen baseras på den senaste tillgängliga datan från SOM-institutet (2024), vilket innebär att den inte fångar upp variation över tid.

I regressionsanalysen används följande variabler för att undersöka individers attityd till euron: ideologi, kön, utbildningsnivå, bostadsort, inkomst, ålder samt inställning till EU-medlemskapet. Samtliga variabler har kodats så att ett högre värde förväntas vara förknippat med en mer positiv inställning till euron. En negativ koefficient innebär således att variabeln har motsatt effekt i förhållande till den förväntade. De valda variablerna förekommer frekvent i tidigare opinionsforskning om EU- respektive euroattityder.

Ålder är en vanlig variabel inom opinionsforskning, och yngre personer tenderar generellt att vara mer positiva till fördjupat europeiskt samarbete än äldre. Därför har åldersvariabeln kodats omvänt, så att ett högre värde motsvarar lägre ålder. Inställning till EU-medlemskapet används ofta som kontrollvariabel i studier om euroattityder och förväntas ha en positiv effekt på inställningen till euron.

Regressionsanalysen visar att samtliga variabler, med undantag för ålder, har en positiv och förväntad effekt på attityden till euron. Åldersvariabeln uppvisar en negativ koefficient på -0,07, vilket innebär att lägre ålder minskar sannolikheten för en positiv inställning till euron. Med andra ord visar det att äldre är mer positiva till euron än yngre, vilket är intressant. Vissa variabler har visserligen de förväntade positiva effekterna men utan att vara statistiskt signifikanta. Exempelvis uppvisar varken utbildningsnivå eller inkomst ett signifikant sam-

Tabell 3: **Regressionsmodell över positiv euroattityd utifrån ideologi, kön, utbildningsnivå, bostadsort, inkomst, ålder och inställning till EU-medlemskapet**

Variabler	Koefficient
Constant	0,2
Ideologi	0,175***
Kön: man	0,29***
Utbildningsnivå	0,06
Bostadsort (landsbygd-stad)	0,14***
Inkomst (låg-hög)	0,04
Ålder	-0,07***
Positiv till EU-medlemskapet	1,17***
Adj R Square	0,15
N	1220

Källa: SOM-institutets nationella undersökning 2024
Notering: *p<0,05, **p<0,01, ***p<0,001

band med attityden till euron, vilket innebär att det inte går att fastställa något statistiskt säkerställt samband mellan dessa faktorer och euroattityder. Detta är särskilt intressant då det markerar en tydlig förändring jämfört med 2003, då dessa faktorer hade starka positiva samband med euroattityder bland svenskarna. Inställningen till EU-medlemskapet ger, som väntat, den starkaste positiva effekten. En positiv attityd till EU ökar sannolikheten för en positiv inställning till euron. Kön har också en märkbar effekt och är den näst starkaste variabeln i modellen. Utbildningsnivå och inkomst har positiva, men väldigt svaga, effekter på euroattityd.

Det justerade R^2 -värdet i modellen är 0,15, vilket innebär att analysen förklarar cirka 15 procent av variationen i människors inställning till euron. Således återstår 85 procent av variationen att förklara, vilket tyder på att det finns många andra faktorer som påverkar euroattityder och som inte ingår i denna analys. Det är därför viktigt att framtida forskning undersöker fler möjliga förklaringar och faktorer på fler nivåer.

4.4 De obeslutsamma – en svåridentifierad grupp?

Som tidigare noterats anser en stor andel svenskar (27 procent 2024) att införandet av euron är ”varken ett bra eller dåligt förslag”. Den här gruppen kallas i analysen för de obeslutsamma. I detta avsnitt analyseras vilka som ingår i gruppen obeslutsamma.

Andelen män respektive kvinnor i den obeslutsamma gruppen är ganska jämn, även om andelen obeslutsamma kvinnor oftast har varit högre. I den senaste datan från 2024 noteras att ungefär 29 procent av kvinnorna respektive 25 procent av männen är obeslutsamma i eurofrågan.

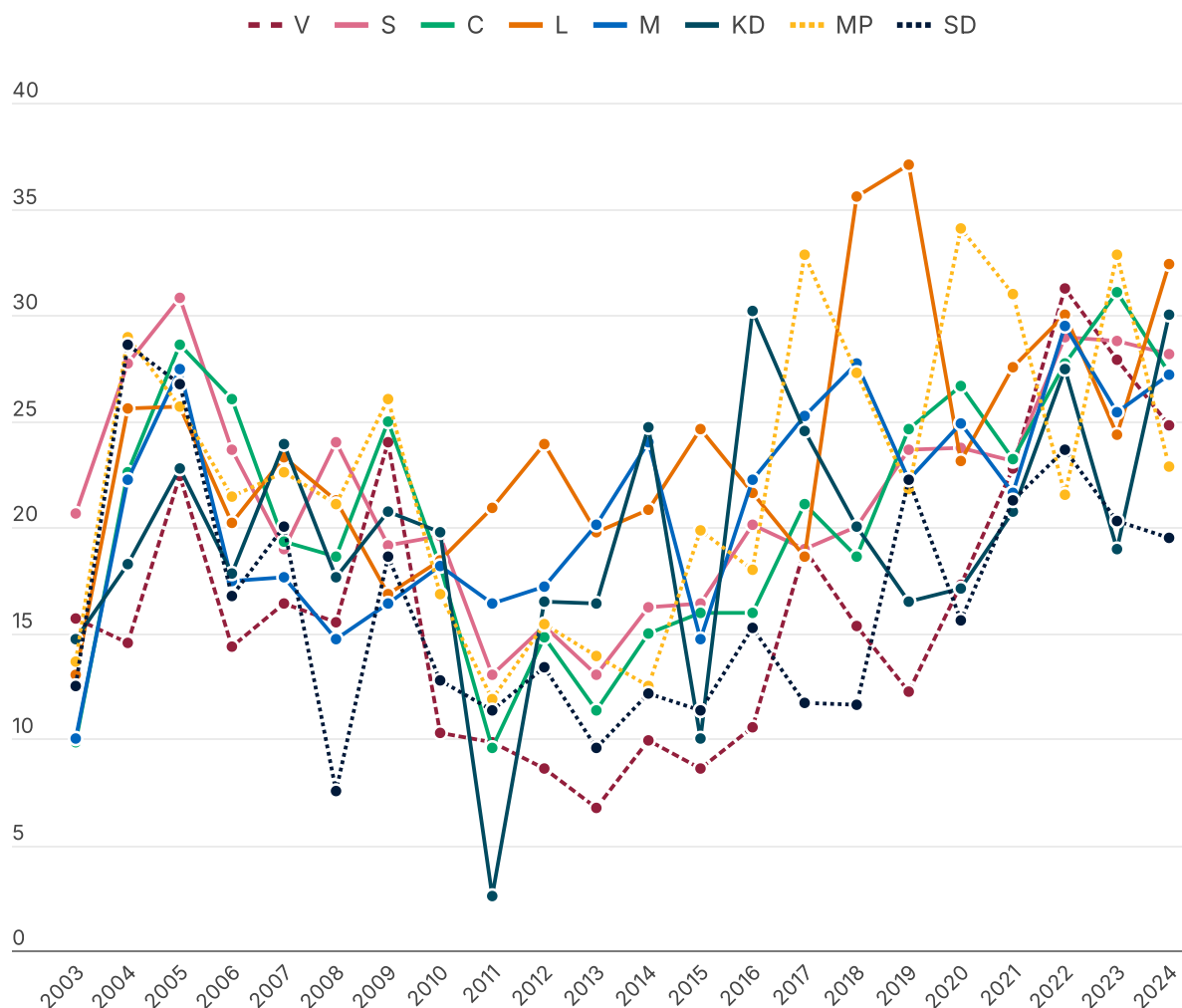
Inom den stora gruppen obeslutsamma återfinns inga tydliga kopplingar till de socioekonomiska faktorerna. Andelen obeslutsamma är jämn i samtliga kategorier och har varit det sedan 2003. Det kan noteras att personer som bor i storstad är aningen mer obeslutsamma än personer som bor på landsbygden, samt att högutbildade är mer obeslutsamma än personer med lägre utbildningsgrad.

En uppdelning av de obeslutsamma utifrån partisympatier visar däremot på några anmärkningsvärda mönster. Andelen obeslutsamma vänsterpartister har ökat sedan mitten av 2010-talet, med en särskilt tydlig uppgång efter 2019. År 2022, samma år som Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina, var Vänsterpartiets sympatisörer den grupp som hade högst andel obeslutsamma i eurofrågan på hela 31 procent. Detta mönster kan tyda på en förändring i hur eurofrågan uppfattas. Vänsterväljare som tidigare hade betraktat euron främst ur ett ekonomiskt perspektiv, och därför var negativa till ett införande, kan i ljuset av ett förändrat säkerhetspolitiskt läge i Europa ha börjat omvärdera sin hållning. När euron i högre grad förknippas med europeisk sammanhållning och gemensam krishantering, kan detta bidra till ökad osäkerhet bland väljare som tidigare haft en tydlig uppfattning i frågan.

”Liberalernas väljare har under lång tid uppvisat en relativt hög andel obeslutsamhet i eurofrågan[.]”

Liberalernas väljare har under lång tid uppvisat en relativt hög andel obeslutsamhet i eurofrågan, strax över 20 procent. Detta är anmärkningsvärt med tanke på att partiet länge har varit en tydlig förespråkare för ett svenskt eurointräde. Ett intressant mönster bland liberala sympatisörer framträder i samband med eurokrisen under början av 2010-talet. Medan andelen obeslutsamma minskade bland väljare till samtliga andra partier, ökade den bland liberalernas sympatisörer. En möjlig förklaring är att partiets starka europositiva linje gjorde det svårare för sympatisörer att ta tydligt avstånd från euron, vilket i stället resulterade i en ökad benägenhet att inta en obeslutsam hållning. Exemplet från de vänsterpartistiska

Figur 8. Andel obeslutsamma i eurofrågan efter partisympati, 2003–2024

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2003–2024.

och de liberala sympatisörerna visar således att väljarsympati för ett parti med en tydlig ståndpunkt i eurofrågan inte nödvändigtvis innebär att väljarna själva har en fast eller övertygad uppfattning i frågan.

Bland personer som identifierar sig som varken höger eller vänster har andelen obeslutsamma i eurofrågan konsekvent varit hög. År 2024 uppger 29 procent av denna grupp att de varken är för eller emot ett svenskt euroinförande. Det är möjligt att svårigheten att placera sig ideologiskt också speglar en osäkerhet i andra frågor, såsom den om euron.

Även bland dem som identifierar sig som klart till vänster har andelen obeslutsamma ökat markant under de senaste åren, vilket ligger i linje med den tidigare nämnda utvecklingen bland Vänsterpartiets sympatisörer. I gruppen som placerar sig något till vänster har obeslutsamheten också vuxit. Motsatt mönster återfinns bland personer som placerar sig klart till höger. I 2024 års mätning är detta den grupp med lägst andel obeslutsamma i eurofrågan – endast 18 procent – vilket tyder på en mer stabil och tydligt formad opinion inom denna ideologiska kategori.

En regressionsanalys med obeslutsamhet i eurofrågan som beroende variabel har genomförts för att jämföra de olika faktorernas förklaringskraft. Samma faktorer har ingått i analysen som i regressionsanalysen under kapitel 4.3. I denna analys är det endast variabeln Positiv till EU-medlemskapet som har en statistiskt signifikant effekt på sannolikheten att vara obeslutsam i eurofrågan. Övriga variabler, såsom utbildningsnivå eller ideologisk hemvist, visar inga signifikanta samband. Modellen visar också att den har svag förklaringskraft. Resultaten av regressionsanalysen innebär således att de individfaktorer som analyserats inte räcker för att förklara varför en så pass stor andel av svenskarna saknar åsikt om ett svenskt införande av euro. Detta väcker frågan om det i stället kan finnas andra typer av faktorer – exempelvis faktorer på makronivå såsom Sveriges ekonomiska utveckling eller en synlig eurodebatt bland partierna och i media – som har större betydelse. Att identifiera vilka som är obeslutsamma i eurofrågan är inte bara en viktig fråga för vidare forskning, utan också för politiska aktörer som vill forma opinion i frågan. Just dessa individer kan vara mer öppna för att övertygas och därmed bli potentiellt utslagsgivande i en framtida folkomröstning.

5. Slutsats

Den här analysen visar att stödet för att införa euro i Sverige fortsätter att öka och att motståndet mot euron fortsätter att minska. De stora skillnaderna i svenskarnas euroattityder inom olika demografiska, socioekonomiska och politiska grupper minskar och samtidigt växer den grupp som är obeslutsamma i fråga om ett euroinförande, särskilt bland vänsterväljare. Det antyder att eurofrågan idag anses vara mer komplex och svår att ta sig an jämfört med tidigare.

Tidigare forskning pekar på att socioekonomiska faktorer såsom utbildningsnivå, inkomst och bostadsort har varit avgörande för att förklara svenskarnas euroattityder (Oscarsson och Holmberg, 2004). Denna analys visar att socioekonomiska faktorer har tappat i förklaringskraft sedan opinionsfallet i samband med eurokrisen. Det är idag svårare att förklara euroattityder utifrån individens socioekonomiska bakgrund på samma sätt som man kunde göra vid folkomröstningen 2003. Detsamma gäller förklaringskraften i partipolitiska eller ideologiska sympatier. Under eurofolkomröstningens tid fanns tydliga politiska mönster då personer som befann sig längre till höger på den politiska skalan var mer positiva till eurons införande i Sverige än personer längre till vänster. Idag återfinns samma mönster men med mindre variation mellan dem till höger och dem till vänster. Andelen positiva i de olika politiska och ideologiska grupperna ökar och konvergerar. Dessutom finns en utbredd polarisering inom många partiers väljarkårer där väljarnas attityder till euron är splittrade, eventuellt på grund av många partiers avsaknad av en tydlig hållning i, eller levande debatt om, eurofrågan.

”I en tid av osäkerhet i Europa och omvärlden kan euron snarare ses på som ett symboliskt uttryck för europeisk tillhörighet och samhörighet.”

När förklaringskraften i de faktorer som påverkade svenskarnas euroattityder 2003 försvagas blir det nödvändigt att undersöka nya förklaringsmodeller för att förstå euroopinionen i Sverige idag. Ett förslag på en sådan förklaring kan finnas i det nuvarande geopolitiska världsläget. Det ökade stödet för euron kanske inte enbart bör förstås som en förändring i ekonomiska bedömningar bland svenskarna. I en tid av osäkerhet i Europa och omvärlden kan euron snarare ses på som ett symboliskt uttryck för europeisk tillhörighet och samhörighet. Det stora uppsvinget i stöd för euron som noterades efter Rysslands invasion av Ukraina 2022, och det faktum att dessa höga nivåer har hållit i sig, stärker detta resonemang. Det väcker frågan om huruvida svenskar i allt högre grad uppfattar euron som ett politiskt eller identitetsbaserat projekt, snarare än enbart som ett monetärt verktyg. Det blir speciellt tydligt när det gäller frågan om EU:s utvidgning. I dagsläget pratas det om gradvis

integrering i EU som en metod för att få kandidatländer såsom Ukraina att snabbt kunna gå med i Unionen. I ett sådant upplägg, när olika EU-länder ges möjlighet att tillhöra olika skikt av EU-integrering, uppstår frågan om Sverige vill tillhöra EU:s kärna. Om sådant är fallet, kommer euron då att spela en avgörande roll?

Avslutningsvis, om eurons införande i Sverige idag uppfattas som ett verktyg för europeisering och ökad EU-integration, snarare än som ett ekonomiskt kalkylerat beslut, förändras opinionsbildningen bland väljarna och eventuellt även partiernas ställningstaganden i frågan. När partierna väljer att börja ta tag i eurofrågan på riktigt kan den stora gruppen obeslutsamma svenskar fångas upp. Eurofrågan kan på många sätt liknas vid frågan om Sveriges inträde i Nato, där frågan länge var sval både i samhällsdebatten och bland de politiska partierna för att sedan snabbt aktualiseras till följd av omvärldshändelser. Om det skifte i opinionen som noterats i denna analys fortsätter, i samband med att omvärlden förändras geopolitiskt, kan den svenska eurodebatten och frågan om en ny folkomröstning om euron mycket väl väckas till liv.

Referenser

- Danielsson, P. och Leonhard, A. 2024, *Tjugo år efter omröstningen: Har argumenten för euro stärkts eller försvagats?* Svenskt Näringsliv.
- Eriksson, J. och Ljungkvist, M. 2021. *Sverige och euron under 25 års EU-medlemskap*. Svenska institutet för europapolitiska studier (Sieps).
- Hakhverdian, A., Van Elsas, E., Van der Brug, W. och Kuhn, T. (2013). *Euroscepticism and education: A longitudinal study of 12 EU member states, 1973–2010*. *European Union Politics*, 14(4), 522–541.
- Johansson, M. och Lewander, J. 2025. *Mellan tvivel och entusiasm: 30 år av svensk EU-opinion*. Svenska institutet för europapolitiska studier (Sieps).
- Kerpner, J. 2003. *De bästa argumenten för och emot EMU*. Aftonbladet. 21 augusti
- Sveriges Riksbank 2003. *Den ekonomiska och monetära unionen EMU*. Februari. <https://www.riksbank.se/globalassets/media/riksbanken/skrifter/emu/svenska/emubroschyr.pdf>
- Nelsen, B.F. och Guth, J.L. 2000. *Exploring the gender gap: Women, men and public attitudes toward European integration*. *European Union Politics*, 1(3), 267–291.
- Oscarsson, H. och Holmberg, S. 2004. *Kampen om euron* 1:a uppl. Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.